

Darku Dolinarju, sedemdesetletniku

Marko Juvan

To zajetno številko *Primerjalne književnosti*, ki sta jo uredila Alenka Koron in Marko Juvan, posvečamo dragemu kolegu Darku Dolinarju ob njegovi sedemdesetletnici (rodil se je 28. aprila leta 1942). Kolikor je bilo le mogoče, je sestava prispevkov v sozvočju z osrednjimi področji, ki jim je slavjenec posvečal svoje življenje. Intervjuju, ki predstavlja Dolinarjeve spomine na prehojeno znanstveno pot in njegove poglede na glavna vprašanja literarne vede, s katerimi se je ukvarjal, sledijo razprave o metodologiji in zgodovini stroke. Janko Kos oriše sociološki pristop k slovenski književnosti, Marko Juvan vlogo naravoslovja (in posebej darvinizma) v razvoju literarne genologije, Marijan Dović pa razvije primerjalni model kanonizacije evropskih kulturnih svetnikov. Naslednji sklop razprav sodi v druga slavjenčeva raziskovalna področja – prevodoslovje, primerjalno literarno zgodovino in hermenevtično interpretacijo. Majda Stanovnik teoretsko opredeljuje vlogo prevoda v literarni zgodovini, Vlasta Pacheiner Klander poseže v zgodovino slovenskega prevajanja indijskih literatur, Katarina Bogataj Gradišnik raziskuje motive sentimentalnega romana, Vid Snoj pa interpretira kano nično besedilo nemškega oziroma srednjeevropskega modernizma. Darko Dolinar se je intenzivno posvečal zgodovini slovenske literarne zgodovine. Na ta problemski krog se navezujeta študija Andreja Lebna o avstrijski slovenistiki in slovenski literarni vedi ter manjši sklop, ki so ga Dolinarjevi češki kolegi (Ivo Pospíšil, Anna Zelenkova in Miloš Zelenka) napisali o Matiji Murku in njegovem delovanju na Češkoslovaškem. Razprave, ki sledijo, pokrivajo pomembna dela in tokove iz zgodovine slovenskega slovstva od baroka do postmodernistične metafikcije 20. stoletja. Monika Deželak Trojar se ukvarja s tekstnokritičnimi vprašanji baročnega rokopisa Adama Skalarja, Erwin Köstler kritično osvetli slovensko cankarjeslovje, Janez Vrečko nadaljuje s svojimi temeljnimi raziskavami slovenske zgodovinske avantgarde, France Bernik prispeva celostno interpretacijo prelomne Voduskove pesniške zbirke in njene sočasne recepcije, Tomo Virk v Bartolovem intelektualizmu razbira problem narodne identitete, Darja Pavlič v svoje raziskave modernega podobja zajame Jožeta Udoviča, Andraž Jež prikaže vlogo globalizacije in amerikanizacije v reviji *Literatura*, Marjan Dolgan pa vprašanja prostorske literarne vede konkretizira na primeru Ljubljane. Revijo sklene obsežna bibliografija Darka Dolinarja, ki jo je sestavil Martin Grum.

Darka Dolinarja kolegi, prijatelji in drugi poznamo kot razgledanega, uvidevnega, tolerantnega, zadržanega, razsodnega, asketskega in vztrajnega moža, ki se ne sili v ospredje in ne daje kaj dosti na simbole znanstvenega prestiža (se je pa iskreno razveselil več kot zasluženega priznanja, ko je bil leta 2006 izvoljen za častnega člana Slovenskega društva za primerjalno književnost). Morda je videti, kot da se je Darko Dolinar od nekdaj držal bolj ob robu, a je bil – kot urednik *Primerjalne književnosti*, predstojnik literarnega inštituta in odbornik komparativističnega društva – v resnici več kot tri desetletja eden najdejavnejših akterjev, pomembnih za življenje in razvoj slovenske literarne vede, posebej primerjalne.

Brez Darka Dolinarja niti tega zvezka revije – pa tudi vseh dosedanjih in prihodnjih ne – skoraj gotovo ne bi mogli prebirati. Prav on je bil namreč leta 1978 med ustanovitelji *Primerjalne književnosti* in je nosil breme glavnega urednika skoraj dvajset let. Sam sem bil eden tistih, ki so začeli znanstveno pot z objavami pod njegovim skrbnim uredništvom. Uredniška akribija, enciklopedična erudicija in natančnost so ga ves čas vodile k uvidevnemu, v mnogih primerih mentorskemu delu z avtorji. Znanstvena revija, kakršna je *Primerjalna književnost*, je praviloma med osrednjimi forumi svoje stroke, in to nedvomno velja tudi za revijo Slovenskega društva za primerjalno književnost. Prav tako ni mogoče spregledati Dolinarjevega prispevka h kontinuiteti druge vitalne dejavnosti društva slovenskih komparativistov – k organizaciji predavanj in strokovnih posvetov. Dolinar je od leta 1983 do svoje upokojitve v letu 2011 služil kot predstojnik Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede, enega od slovenskih institucionalnih jeder stroke. S svojo odprtostjo, tenkočutnostjo in organizacijsko-diplomatskimi spretnostmi je med sodelavci vseskozi ohranjal delovno, kolegialno vzdušje in z uspešnim vodenjem raziskovalnih programov inštitutu zagotavljal obstoj ter vsebinski, metodološki in kadrovski razvoj. Kot predstojnik in urednik je imel vedno posluh tako za ohranjanje žlahtnih filoloških izročil stroke kakor tudi za odpiranje novih obzorij in inovativna metodološko-teoretska iskanja. Trdno je stal za prizadevanji, da bi slovenska literarna veda in inštitut napredovala tudi v okvirih mednarodnega sodelovanja. Bil je organizator ali soorganizator odmevnih znanstvenih sestankov, ki so posegali v ključna sodobna vprašanja, s katerimi se ukvarjajo tudi drugod po svetu. Inštitut jih je zato prirejal v sodelovanju ne le s Slovenskim društvom za primerjalno književnost ali Oddelkom za primerjalno književnost in literarno teorijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani, pač pa tudi z uglednimi mednarodnimi komparativističnimi organizacijami (ICLA/AILC, REELC/ENCLS). V ta okvir sodijo na primer pogosto citirani monografski zborniki, ki jih je Dolinar pomagal urediti: *Kako pisati literarno zgodovino danes?* (2003), *Writing literary history* (2006) in *Primerjalna književnost v 20. stoletju in Anton Ocvirk* (2008).

Darko Dolinar je z množico gesel o slovenski literaturi in literarni teoriji obogatil slovensko literarnovedno leksikografijo (*Slovenska književnost, Literatura*, članki v *Enciklopediji Slovenije* itn.). Brez tovrstnih priročnikov, ki svojim sotrudnikom pač ne prinašajo slave ali avtoritete, si ukvarjanja s književnostjo skoraj ni bilo mogoče misliti ne v stroki, ne v šolstvu, ne v medijih. Brez Darka Dolinarja bi bili Slovenci po vsej verjetnosti prikrajšani tudi za marsikateri zvezek zbirke *Literarni leksikon*, saj je kot operativni član njenega uredniškega kolegija deloval skoraj ves čas njenega izhajanja, od leta 1980 do 2001. Po zasnovi glavnih urednikov, Antona Ocvirka in Janka Kosa, je *Literarni leksikon* prav zaradi Dolinarjevega dolgoletnega delovnega vložka ostal doslej najbolj koherentna, sistematično urejena in mednarodno primerljiva zbirka slovenske literarne vede. Ko je slovenska literarnovedna skupnost ob tem zahtevnem projektu po 46. zvezku dokončno omagala, je Dolinar leta 2004 pomagal postaviti na noge drugačno, prožnejšo zbirko, *Studia litteraria*, in kot sourednik na svetlo pospremil njenih šestnajst monografij.

Naš letošnji slavljeneč je *Literarnemu leksikonu* poleg dolgoletne in kakovostne uredniške podpore prispeval dve svoji vrhunski deli. V *Positivizmu v literarni vedi* (1978) je ustvaril vzor, kako zgodovinsko izčrpno in meta-teoretsko kritično predstaviti literarnovedno paradigmo. Primerljivih del takšnega obsega in zasnove nam še vedno manjka, in ravno Dolinar je leta 1991 kot 37. zvezek *Literarnega leksikona* natisnil še študijo *Hermenentika in literarna veda*. Če je v delu o pozitivizmu osvetlil paradigmo, ki je literarno vedo (tudi slovensko) konstituirala kot znanost na njenem institucionalnem začetku in v prvih obdobjih razvoja, je v novejšem zvezku temeljito obdelal hermenevtiko kot filozofsko-teoretsko zaledje mnogih vodilnih smeri literarne vede 20. stoletja, kot so literarna fenomenologija, imanentna in ontološko-eksistencialna interpretacija ter recepcijska estetika. Ne le v omenjenih monografijah, ki se posvečata osrednjima in medsebojno antitetičnima literarnovednima modeloma, temveč tudi v vrsti Dolinarjevih študij o zgodovini slovenske literarne vede – na tem področju je letošnji jubilanč nesporno prva avtoriteta pri nas – so se domnevno nezdružljive značilnosti pozitivizma in hermenevtike povezale v posebni avtorjevi odliki. Darko Dolinar namreč suvereno interpretativno opredeli širši smisel, metodološko ozadje in duhovno obzorje literarnih strokovnjakov, s katerimi se ukvarja (od Franceta Kidriča, Ivana Prijatelja in Matija Murka do Dušana Pirjevca in najmlajših rodov), obenem pa natančno preuči sociološke, zgodovinske, biografske in institucionalne okoliščine, ki so vplivale tako na njihovo znanstveno pot kakor na širši razvoj discipline. Kot primera tovrstnih del naj omenim vsaj Dolinarjevo knjigo *Med književnostjo, narodom in zgodovino* iz leta 2007, poglavje o slovenski literarni kritiki in vedi

po drugi svetovni vojni v monografiji *Slovenska književnost III* (2001) in kritično izdajo Kidričevih izbranih spisov (1978).

V svojih prevodoslovnih razpravah je Darko Dolinar svoje bogato literarnozgodovinsko znanje, germanistično izkušnjo s študija v Tübingenu ter poznavanje hermenevtike in recepcijske teorije lahko oprl tudi na praktične izkušnje. Dolinarjevi prevodi so slovenskim bralcem med prvimi približali nemško modernistično prozo, jih seznanili s ključno teoretsko referenco o pesniškem modernizmu (Hugo Friedrich, *Struktura moderne lirike*), v zadnjem času pa so z domiselnostjo in duhovitostjo razveseljevali tudi mlade bralce. (Ne morem kaj, da ne bi omenil, kako so nekateri otroci večkrat navdušeno in z obilo smeha prebirali Dolinarjev prevod Moersovih *13 1/2 življenj kapitana Sinjedlakca*.)

O življenju in delu kolega Darka Dolinarja, s katerim me veže približno petnajstletno sodelovanje in drugovanje, bi lahko tu napisal še veliko strani. Pravzaprav nisem povedal ničesar o njegovem življenjepisu, študentskih letih, sodelovanju pri *Problemih*, izpopolnjevanju v Tübingenu, kratkotrajnih zaposlitvah na RTV Slovenija in Cankarjevi založbi, dolgoletnem delu na Inštitutu za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU, doktoratu, poučevanju raznih predmetov na Oddelku za primerjalno književnost in še čem. Kako sem pred časom doživljal njegovo težko zdravstveno preizkušnjo, skozi katero se je prebil s svojo skrito žilavostjo, bi moral opisati v spominih ali kakšni noveli, ne pa v strokovni reviji. Zato bo bolje, da o svojem življenju spregovori Darko sam, v pogovoru s Seto Knop. Sam mu bom tule samo še od srca ter v imenu vseh sodelavcev in prijateljev zaželel dobrega zdravja. Da bi v naši družbi kmalu uresničil svoje ustvarjalne načrte!